

Espoon kaupungin lausunto Uudenmaan maakuntaohjelmasta 2026–2029 ja sen ympäristöselostuksesta

Tausta

Alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain 8 §:n mukaan maakuntien liitot edistävät alueidensa kehittämistä laatimalla maakunnan pitkän aikavälin strategisiin linjauksiin perustuvan tämän lain 25 §:ssä tarkoitetun maakuntaohjelman. Maakuntaohjelmassa tarkennetaan maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa.

Ratkaisujen Uusimaa – Uudenmaan maakuntaohjelma 2026–2029 näyttää suunnan maakunnan kehittämiselle seuraavaksi neljäksi vuodeksi. Ohjelma sisältää vision sekä painopisteet ja tavoitteet, joiden avulla koko maakuntaa kehitetään ja ohjataan aluekehittämisrahoitusta. Maakuntaohjelmaan sisältyy myös tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ohjaavat älykkään erikoistumisen kärjet. Uudenmaan maakuntaohjelmaa toteutetaan pääasiassa hankkeiden kautta yhteistyössä maakunnan kehittämistoimijoiden, kuten kuntien, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, toisen asteen ammatillisen koulutuksen, järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Ohjelmaa on työstetty useissa työpajoissa maakunnan kehittämistoimijoiden kanssa.

Maakuntaohjelman ympäristövaikutuksia on arvioitu SOVA-lain mukaan laaditussa ympäristöselostuksessa.

Tavoitteena on, että maakuntavaltuusto hyväksyy lopullisen ohjelman joulukuussa 2025.

Tiivistelmä

Espoo esittää, että maakuntaohjelmaan tulisi lisätä seuraavat toimintaperiaatteet, jotka ohjaavat Uudenmaan liiton toiminnan suuntaa:

- Olemme alueemme kaupunkia ja kuntia varten. Uudenmaan liiton toiminnan lähtökohtana ovat Uudenmaan kaupunkien ja kuntien tarpeet. Uudenmaan liitto toimii palveluroolissa: yhteistyön mahdollistajana, tiedon kokoajana ja kuntien yhteisen äänen vahvistajana. Päätöksenteossa korostuu kuntien kuuleminen, yhteiskehittäminen ja vuorovaikutus.
- Vaikuttamisen kärkenä on kaupunkiemme ja alueemme toimijoiden menestyminen. Uudenmaan liiton vaikuttamistyö - niin kansallisella kuin EU-tasolla - kohdentuu toimiin, jotka vahvistavat Uudenmaan kilpailukykyä, elinvoimaa ja kestävä kasvua.
- Tuemme kaupunkien ja kuntien tavoitteiden saavuttamista. Uudenmaan liiton toiminta ja sen painotukset sovitetaan yhteen kaupunkien ja kuntien strategisten tavoitteiden kanssa. Uudenmaan liiton tekeminen suuntautuu tukemaan niitä päämääriä, joita alueen kaupungit ja kunnat ovat itse asettaneet esimerkiksi ilmastotyössä, kaavoituksessa, maankäytössä, elinvoiman vahvistamisessa ja saavutettavuuden kehittämisessä. Näin Uudenmaan liitto varmistaa, että sen työ täydentää ja vahvistaa paikallisia strategioita sekä tuottaa lisäarvoa koko Uudellemaalle.

Espoo katsoo, että maakuntaohjelman visiossa on hyvin tunnistettu maakunnan vahvuudet ja kehittämistarpeet. Ohjelman painopisteet luovat hyvän kehyksen maakunnan yhteiseen kehittämiseen, ja ne ovat pääpiirteissään linjassa Espoon kaupungin tavoitteiden kanssa.

Ympäristöviisas Uusimaa – painopisteessä tulisi vahvemmin tuoda esiin liikenteen päästövähennysten ratkaiseva rooli hiilineutraaliuden saavuttamisessa. Lisäksi maakunnan suhtautuminen päästökompensatioihin tulisi ottaa huomioon ja ratkaista yhteistyössä alueen kuntien ja kaupunkien kanssa.

Espoo haluaa korostaa, että elinympäristön laadun kehittäminen tulisi tunnistaa painopisteissä selkeämmin kehittämiskohteeksi. Se on tärkeää sekä osajien vetovoiman ja pitovoiman, asukkaiden onnellisuuden, että myös luontopositiivisuuden näkökulmasta. Kansainvälisen kilpailukykyyn näkökulmasta myös saavutettavuuden vahvistamisen ja matkailutoiminnan kehittämisedellytysten tulisi näkyä vahvemmin maakuntaohjelmassa. Maakuntaohjelman kaikissa

painopisteissä tulisi myös paremmin tunnistaa maakunnan moninaisuus sekä alueiden erilaiset lähtökohdat ja kehitysnäkymät.

Espoo katsoo, että EU:n uusi monivuotinen rahoituskehys (MFF) heikentää merkittävästi kaupunkien asemaa, kun rahoituksen kohdentamisesta päätetään ensisijaisesti kansallisella tasolla. Kansalliseen suunnitelmaan tulee sisällyttää erillinen kaupunkikappale, joka voitaisiin toteuttaa Suomessa kaupunkien kilpailu- ja kasvusopimusten kautta. Lisäksi uudessa rahoituskehyksessä tulisi säilyttää korvamerkitty rahoitus kestäväälle kaupunkikehitykselle osana Euroopan aluekehitysrahastoa.

Ympäristöselostuksen luonnoksesta Espoolla ei ole huomautettavaa.

Yleistä maakuntaohjelmasta ja ympäristöselostuksesta

Espoon kaupunki katsoo, että maakuntaohjelman luonnos vastaa hyvin Espoon tavoitteita, sillä siitä heijastuu vahva sitoutuminen ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, elinvoiman ja osaamisen vahvistamiseen sekä asukkaiden hyvinvointiin.

Maakuntaohjelman visiossa on hyvin tunnistettu maakunnan vahvuudet ja kehittämistarpeet. On hyvä lähtökohta, että kehittämisen perustavoitteet ovat säilyneet samoina kuin edellisellä kaudella, mutta rinnalle on nostettu myös uusia teemoja. Esimerkiksi kokonaisturvallisuus on ajankohtainen ja tarpeellinen lisä Uudenmaan kehittämisen tavoitteisiin. Ohjelmassa ei kuitenkaan ole käsitelty kokonaisturvallisuutta selkeästi omana kokonaisuutenaan, eikä ohjelmasta käy ilmi, mitkä ovat keskeisimmät toimet turvallisuuden ja huoltovarmuuden turvaamiseen.

Ohjelman painopisteet luovat hyvän kehyksen maakunnan yhteiseen kehittämiseen, ja ne ovat pääpiirteissään linjassa Espoon kaupungin tavoitteiden kanssa. Maakuntaohjelman lukuisten hyvin tavoitteiden keskinäisiä ristiriitoja tai yhteensovittamistarpeita ei ole ohjelmassa arvioitu. Espoon kaupunki haluaa korostaa, että kuntien konkreettisessa työssä ohjelman erilaisia tavoitteita joudutaan yhteensovittamaan ja priorisoimaan. Esimerkiksi metsien, peltojen ja kaupunkiviheralueiden pinta-alan kasvattamisen tavoite on haastavaa sovittaa yhteen muiden ohjelman tavoitteiden, kuten purkamisen välttämisen, kanssa.

Liitteeseen koottu yhteenveto kuntien strategioista on vanhentunut ja perustuu edellisen valtuustokauden strategioihin. Liite tulisi jatkovalmistelussa päivittää. Ympäristöselostuksesta Espoolla ei ole huomautettavaa.

Ympäristöviisas Uusimaa – painopiste

Luontopositiivinen Uusimaa -tavoite vastaa hyvin Espoon tavoitteita luonnon monimuotoisuuden vahvistamisesta. Espoon kaupunki kannattaa ohjelman kirjausta siitä, että luontopositiivisuuden saavuttamiseksi yrityksille ja kunnille on kehitettävä luonnontilaa parantavia rahoitus- ja hyvitysmalleja. Luonnonarvomarkkinoiden syntyminen edellyttää yhteistyötä sekä yksityisten maanomistajien ja yritysten aktivointia ja kannustimia. Ennallistamisen ja suojelualueverkoston täydentämisen lisäksi luontopositiivisuuden saavuttamisen keinona olisi kuitenkin kasvavilla kaupunkiseuduilla tunnistettava vahvemmin myös monimuotoisen kaupunkivihreän lisääminen ja laadullinen vahvistaminen.

Espoo pitää hiilinegatiivisuuden tavoittelua hiilineutraaliuden saavuttamisen jälkeen kannatettavana tahtotilana. Se tuo maakunnallisella tasolla lisäarvoa visiona ja tukee kaupunkien ja kuntien pitkänajan ilmastotyötä. Kuitenkin jo hiilineutraaliuden saavuttaminen on haastavaa niin maakunnallisesti kuin kuntien tasolla. Hiilineutraaliuden haasteena Espoossa ja Uudellamaalla korostuvat etenkin tieliikenteen päästöt. Ohjelmassa tulisi huomioida vielä selkeämmin liikenteen päästövähennysten ratkaiseva rooli hiilineutraaliuden saavuttamisessa.

Lisäksi ympäristöselostuksessa tuodaan hyvin esiin se, että maakunnan hiilineutraaliuden saavuttaminen vaatii päästöjen sitomista ilmakehästä päästövähennysten rinnalla. Näin ollen tavoitteen kuvauksessa tulisi vahvemmin tuoda esiin maaperän hiilivarastot ja -nielut. Uudellamaalla on paljon kosteikkoja ja soita, jotka ovat huomattavia hiilivarastoja. Hiilinielujen

turvaamisen keinona on tunnistettu metsänhoidon käytänteet, mutta ohjelmassa olisi syytä tunnistaa, millaisilla kannustimilla tai ohjauskeinoilla tätä voidaan edistää. Tämän lisäksi hiilineutraaliuden ja etenkin hiilinegatiivisuuden tavoittelussa maakunnan suhtautuminen päästökompensatioihin tulisi ottaa huomioon ja ratkaista yhteistyössä alueen kuntien ja kaupunkien kanssa.

Tavoitteen kuvauksessa tulisi tuoda paremmin esiin, että hiilineutraalius ja hiilinegatiivisuus käsittävät käyttöperäiset, Uudenmaan alueella syntyvät päästöt. Hiilineutraaliuden tavoittelun lisäksi ohjelmassa tulisi asettaa selkeämpi tahtotila kulutusperäisten eli ns. scope 3 päästöjen vähentämiseksi. Muotoilu "kulutusperäisiä päästöjä voidaan vähentää" ei tässä muodossa tuo vaikuttavuutta. Vahvemman tahtotilan asettaminen mahdollistaisi etenkin rakentamisen ilmastovaikutusten vähentämistä ja rakentamisen kiertotalousratkaisujen vauhdittamista.

Ilmastokestävä maakunta – tavoitteen kuvausta tulee selkeyttää. Siinä on tarpeen tuoda esiin, mihin ilmastomuutoksen vaikutuksiin eri toimilla ja sektoreilla on tarpeen varautua ja sopeutua. Asukkaiden terveysnäkökulma ja helteiden vaikutuksiin varautumisen merkitys tulee nostaa vahvemmin esiin. Sopeutumisen käsittely jää hyvin systeemitasoiseksi ja se sekoittuu tekstissä muihin haasteisiin ja hyötyihin.

Espoon valtuusto hyväksyi 20.10.2025 Espoo-tarinan. Sen mukaan tavoittelemme hiilineutraalia Espoota 2030 mennessä Hiilineutraali Espoo 2030 - tiekartan mukaisesti ja teemme päätökset tarvittavista lisätoimista.

Innovatiivinen Uusimaa ja onnellisten Uusimaa -painopisteet

Uusimaa kilpailee Pohjois-Euroopan muiden metropolialueiden kanssa investoinneista, yrityksistä, osaaajista ja vierailijoista. Espoo pitää hyvänä, että Innovatiivinen Uusimaa -painopisteessä on nostettu esiin TKI-toiminnan tukeminen sekä koulutus- ja osaamistason nostaminen, jotka tukevat osaamisintensiivisten yritysten ja työpaikkojen määrän kasvua.

Uudenmaan heikkouksia suhteessa moneen eurooppalaiseen metropolialueeseen on kansainvälinen saavutettavuus. Espoo katsoo, että saavutettavuuden vahvistamisen ja matkailutoiminnan kehittämisedellytysten tulisi näkyä vahvemmin myös ohjelman toisessa painopisteessä.

Kilpailussa osaaajista ja yrityksistä elämisen ja elinympäristön laatu korostuvat nykypäivänä. Espoo katsoo, että useammassakin ohjelman painopisteissä tulisi nostaa vahvemmin kehittämiskohteeksi elinympäristön laadun kehittäminen. Osaaajien vetovoima ja pitovoima sekä asukkaiden onnellisuus edellyttävät laadukasta elinympäristöä.

Espoo katsoo myös, että maakuntaohjelmassa ei tunnisteta Uudenmaan eri alueiden eroja vaan maakuntaa käsitellään tasapaksuna kokonaisuutena. Ohjelmakauden lähtökohtana kuitenkin on, että osa maakunnasta on kasvanut voimakkaasti, kun osalla alueesta väestö on vähentynyt. Samalla myös TKI-toiminta on keskittynyt vahvasti maakunnan ydinalueelle. Espoo katsoo, että maakunnan moninaisuus tulisi tunnistaa jo ohjelmassa paremmin.

Onnellisten Uusimaa – painopisteessä on huomioitu hyvin asumisen hinta ja arjen sujuvuus, maahanmuuttajien kotoutuminen sekä lasten ja nuorten tarpeet. Erityisesti viimeksi mainittu näkökulma vastaa hyvin myös Espoo-tarinan kärkitavoitetta lasten ja nuorten mahdollisuuksien vahvistamisesta. Ohjelmassa tunnistetaan myös maakunnan haasteiksi suurille kaupunkiseuduille tyypillinen eriytyminen ja segregatio. Espoo pitää tärkeänä, että ohjelma tukee alueellisen eriytymisen torjuntaa riittävän voimakkaasti.

Maakuntaohjelman toteutus ja seuranta

Ohjelman toteuttaminen tapahtuu pääosin hankkeiden kautta. Uudenmaan kaupungit ja kunnat tarvitsevat monivuotista rahoitusta niin alueellista, kansalliselta kuin EU-tasolta. On tärkeää, että hankkeilla ja rahoitusinstrumenteilla tuetaan konkreettisten käytännön hankkeiden ohella myös kaupunkien suunnittelun työkalujen ja toimintatapojen kehittämistä. Kunnat ovat merkittävä toimija

Uudellamaalla, ja tukemalla niiden perustuksen kehittämistä voidaan saada laaja vaikuttavuus ohjelman keskeisissä teemoissa.

Ohjelmassa viitataan kaupungeille tärkeään EU:n tulevan ohjelmakauden rahoitukseen. Espoo painottaa, että ehdotettu uusi monivuotinen rahoituskehys (MFF) ei ole kaupunkien ja kuntien ja näin Uudenmaankaan näkökulmasta tyydyttävä. Komission ehdotus keskittää rahoitusohjelmia ns. kansallisen kirjekuoren periaatteen mukaisesti heikentää merkittävästi kaupunkien asemaa, kun rahoituksen kohdentamisesta päätetään ensisijaisesti kansallisella tasolla. Espoo korostaa, että kansalliseen suunnitelmaan tulee sisällyttää erillinen kaupunkikappale, joka voitaisiin toteuttaa Suomessa kaupunkien kilpailu- ja kasvusopimusten kautta. Lisäksi uudessa rahoituskehyksessä tulisi säilyttää korvamerkitty rahoitus kestäväälle kaupunkikehitykselle osana Euroopan aluekehitysrahastoa. Kaupungeille ja alueille tulisi kohdentaa EU-rahoitusta suoraan. Espoo korostaa, että tämä voisi esimerkiksi tapahtua sisällyttämällä rahoituskehukseen korvamerkitty osuus EU:n kaupunkimissiolle olemassa olevien ja tulevien EU-instrumenttien puitteissa.

Ohjelman seurantaan ehdotettu kärkitavoitteiden ja mittarien kokonaisuus on hyvä. Seuranta selkeyttää, että mittareita on rajallinen määrä. Euroopan innovatiivisin alue ja Euroopan hyvinvoivin alue – kärkitavoitteiden mittarit mahdollistavat tavoitteen toteutumisen arvioinnin suhteessa muuhun Eurooppaan. Jatkovalmistelussa on syytä arvioida ja tuoda esiin, mahdollistavat Euroopan ympäristöviisain alue – kärkitavoitteen mittarit kansainvälisen vertailun vastaaviin alueisiin. Mikäli tämä ei ole mahdollista, on joko tavoitetta tai mittaristoa syytä muuttaa siten, että tavoitteen toteutuminen on arvioitavissa. Luonnonsuojelualueiden pinta-alan lisäksi maakuntaohjelman toteutumista on syytä seurata myös monimuotoisuuden vahvistamista koskevalla mittarilla, esimerkiksi toteutettujen ekologisten kompensatioiden määrällä tai niissä tuotetuilla luonnonarvohehtaareilla.